

Torvegade 74, 6700 Esbjerg

Dato 19. september 2018
Sagsbehandler Nina Woge Skov
Telefon direkte 76 16 13 05
E-mail ninsk@esbjergkommune.dk

Referat, naturgruppemøde Mandø

17.09.18, Esbjerg Rådhus

Deltagere

John Frikke
Mads Østergaard Brun
Flemming Nielsen
Verner Bundesen
Claus Christensen
Henrik Kikkenborg
Mette Due
Christina Føns
Nina Skov

1. Naturnotat v/John Frikke og Mette Due

Der er kommet flere ord på landbrugsanvendelsen, og skema 2 om arealanvendelsen er blevet udbygget. Også gennemgang af naturtyper er udbygget, ligesom et afsnit om gåseproblematikken er tilføjet.

Der mangler et par ord om Låningsvejen. Den har negativ indflydelse på engfuglene. De ynglende ræve er kommet på øen efter der kom en vej. Og de får store kuld. Edderfuglebestanden er gået kraftigt tilbage. En anden mulig påvirkning kan være at bramgæssene spiser græsset = græsset kommer senere i gang = fuglene yngler senere. Låningsvejen og den deraf følgende udvikling i bestanden af prædatorer tilføjes som faktor i naturnotatet.

Den fremtidige afgræsning er der ikke kommet afklaring på endnu, da der endnu ikke er kortlagt, hvilke arealer, der skal forvaltes hvordan. Det er svært at sætte regler for, hvor mange kreaturer der skal sættes ud hvornår, fordi det varierer rigtig meget alt efter vind og vejr. Plejeplanen skal forsøge at tænke større arealer sammen, som gør det muligt at flytte kreaturer rundt, mens man tager højde for, hvilke arealer der kan tåle en tidlig udbinding.

Der bliver tilføjet et par sætninger om, at afgræsning har positiv effekt for engfuglene, og at det er en forudsætning for en hensigtsmæssig forvaltning.

Herefter sendes notatet til styregruppen.

– Status på projekt med Naturfonden v/Flemming

Man har rettet henvendelse til naboerne til Naturfondens arealer om, at de er velkomne til at indgå i hydrologiprojektet. Når man kender alle deltagende arealer, skal der sættes gang i en detailprojektering af projektet. Projekteringen kommer sammen med et bud på en plejeplan og plan for afgræsning.

En handleplan skulle gerne ligge klar inden udgangen af året. Det er dog lidt usikkert med endelig tidsplan, da der muligvis er behov for udbud af opgaven med detailprojektering mv. Endelig tidsplan skal udarbejdes og kan derefter eftersendes til naturgruppen.

Naturfonden planlægger at forpagte arealerne ud frem til efteråret 2019, hvor anlægget af hydrologiprojektet er påtænkt at gå i gang.

2. Plejeplan og monitoring v/Mette Due

Ole Thorup er sat til at udarbejde plejeplanen. Han har blandt andet været ved at digitalisere en række kort og tællinger fra 70'erne, og undersøger, hvordan man genskaber noget af det fugleliv, der var dengang. Det giver mening at se på, hvor engfuglene tidligere har trives, for der vil det være nemmest at genskabe de gode forhold.

Han er også inde over ift. Orbicon og hydrologiprojektet.

Niels Knudsen, som har talt fugle på Mandø siden 2006, er også inddraget, og dele af hans data er indarbejdet i naturnotatet.

Der etableres et monitoringsprogram som skal følge udviklingen i projektområderne.

Der er nationale tællinger af ynglefugle hvert sjette år, og de skal fungere som hovedtællinger. Derudover vil man gerne have en løbende – måske årlig - evaluering, så man kan forbedre og forsøge at rette eventuelle uhensigtsmæssigheder løbende de første 4-6 år.

DCE har afsat penge til at få sat flere vandstandsmålere op. De har til formål at verificere Orbicons hydrologiske model, og gør det muligt at beregne hydrologien i et grid på 0,4m². I den forbindelse skal dræn kortlægges, og derfor bliver lodsejerne kontaktet af Luna indenfor den nærmeste fremtid.

Målet er at planen er klar inden årets udgang. Der skal laves en database, som måske på sigt vil være tilgængelig for offentligheden.

3. Prædation status v/John

Der er fjernet et tocifret antal ræve fra øen de seneste år. Der er opsat en rørfælde. De er meget effektive. Det kan måske være en mulighed at få dispensation til en fælde mere, og få den sat op ved Låningsvejen. Her er der bare en udfordring med tidevandet.

Mht. monitoring så har man tænkt sig at udvikle et system, så både lokale og fugletællere også kan indtaste observationer af prædatorer. Nationalpark Vadehavet laver en treårs rapport over det hidtidige prædator-projekt, hvor Mandø indgår.

Det ville være fint, hvis man kunne lave en plan for Mandø, som ikke kun involverer at fange og skyde prædatorer, men også fx rydninger af bevoksning (rydning vil indgå som et element i plejeplanen).

4. Gæs – status efter forsøg med skræmning af gæs v/Mette Due

Laseren virker ikke ret godt, hvis solen skinner eller det er meget koldt. Knortegæssene er ligeglade, men den er effektiv mod bramgæs. Engfuglene lader ikke til at blive væsentligt forstyrret. Det vil være meget omkostningstungt, da laseren skal betjenes fra tidlig morgen til sen aften hele foråret.

DCE har været rundt at måle bevoksningshøjde og tælle gåselort på samtlige fenner på øen. Det skal vise om der er en sammenhæng mellem antallet af gæs og højden på bevoksningen. Det er planen, at DCE holder et offentligt møde på Mandø, hvor man kan høre om resultaterne. Det bliver måske slået sammen med et møde om status på naturprojektet. Det bliver først i det nye år.

5. Rydninger v/Claus og Verner

Bydiget og fyldgraven hører under Kystbeskyttelseslaget. Der er sat et beløb af til at rydde et stykke fra hvor det gamle dige (Bydiget) starter i syd og går mod nord op til Midtvej. Det bliver ryddet i efteråret som et forsøg. Det gøres af Andreasens Maskinstation fra Sdr. Farup. Der er delte meninger om, hvorvidt det er en god ide. Hvis det er noget der skal gøres yderligere, skal det på en generalforsamling, og der skal penge til det fra rydningspuljen eller andre kilder. Digelaget kan ikke afsætte midler til det. Det bliver svært at få de private lodsejere til at rydde deres bevoksninger langs grøfter og veje. Det kan muligvis hjælpe, hvis det kan finansieres. Hvis en privat lodsejer søger rydningspuljen, skal man være meget opmærksom på, at arealerne skal holdes nede i hele den periode som man får tilskud til. Man kan ikke nøjes med at rydde det en enkelt gang. Græsning er også et godt middel i den sammenhæng. Jesper Madsen er på vej med et kort over sammenhængende bevoksninger. Naturfonden forventer også at foretage rydning på sine arealer, hvor det forventes at have positiv effekt i forhold til bl.a. engfuglene.

6. Eventuelt

Nationalparken har fået nogle henvendelser fra folk, som gerne vil have gjort noget ved deres klægsøer. Der er lavet en projektbeskrivelse, som involverer tre søer i henholdsvis det sydøstlige hjørne af Gl. Mandø Kog og den sydlige del af Mandø Bykog. Bredzonerne flades ud, og øerne skal gås efter så de er bedre egnede til ynglefugle. Den store klæggrav får fjernet vegetationen rundt om. Verner bliver kontaktet, da han er nabo til søerne i Gl. Mandø Kog. Den ene sø mod vest er nabo til Naturfondens arealer, og der er planer om at lave noget samdrift. Når projektbeskrivelsen er færdig, bliver den sendt til ejer og naboer til de pågældende arealer. Der er fundet en lokal sønderjysk fond, som måske vil give pengene til projektet. Projektet kan blive en stor gevinst for engfugle også. Naturfondens sø i den nordvestlige del af Gl. Mandø Kog er en del af plejeplanen for projektet, og vil få en lignende behandling.

Næste møde når udkast til plejeplan er klar.

